

Nr. 296 | januar 2018

Arbejds miljø og tilbagetrækningsreformer:

Flere gode år på arbejdsmarkedet?

”Vi bygger vores samfundsøkonomi på kviksand, hvis vi bevidstløst hæver pensionsalderen uden samtidig at forbedre arbejdsmiljøet,” siger LO’s næstformand Morten Skov Christiansen.

”Vi kan ikke blive ved med at hæve pensionsalderen med bind for øjnene. Den rå virkelighed er, at alt for mange lønmodtagere bliver nedslidt, og ufrivilligt forlader arbejdsmarkedet før pensionsalderen. Det er mig en gåde, at vi ikke investerer mere i arbejdsmiljø her i Danmark. Det vil være til gavn for den enkelte lønmodtager og for virksomhedernes bundlinje, og det vil mindske fremtidens udgifter til velfærdsordninger. Vi har en stor opgave foran os.”

14 anbefalinger om forstærket indsats

Sådan sagde LO’s næstformand Morten Skov Christiansen ved indledningen til en høring i Folketinget den 11. januar. Høringen var arrangeret af Fonden wTeknologirådet.

Forhøjelsen af pensionsalderen træder i kraft i de kommende år. LO er stærkt bekymret for de mange medlemmer, der har svært ved at holde til et for-

længet arbejdsliv, især i brancher hvor risikoen for nedslidning er høj.

Teknologirådet har for LO gennemført et projekt om disse udfordringer. En uafhængig arbejdsgruppe har udarbejdet 14 politiske forslag til en forstærket indsats for sundere arbejdsmiljø i lyset af den stigende tilbagetrækningsalder. Rapporten blev offentliggjort ved høringen og diskuteret af repræsentanter for de politiske partier og arbejdsmiljøansvarlige fra fagforbundene FOA og 3F. Den kan downloades fra Fonden Teknologirådets hjemmeside, tekno.dk.

Ulighed spiller en afgørende rolle

Vi lever alle længere, påpegede aldringsforskeren Bernard Jeune, Syddansk Universitet. Og de ældre bliver også stærkere og mere levedygtige.

”Det ser faktisk ud til, at vi lægger gode år til,” tilføjede han. Restlevetiden for 65-årige er steget med

Udgiver

Fonden

Teknologirådet

Arnold Niensens

Boulevard 68E

2650 Hvidovre

Tlf. +45 33 32 05 03

www.tekno.dk

tekno@tekno.dk

Abonnement

Nyhedsbrevet kan modtages pr. email.

Tilmelding på:

rtt@tekno.dk

Tidligere nyhedsbreve

findes på:

www.tekno.dk

to år, og den del af tiden, hvor man ikke lider under alvorligt hæmmende sygdomme, er steget med tre år. "Man lægger to år til sit liv og får tre flere raske år. Det er ikke så ringe endda," sagde Bernard Jeune.

"Men i fysisk krævende job og i brancher med fysiske og psykiske belastninger er sagen en anden," påpegede han. Ulighed i uddannelse og jobkrav spiller en central rolle.

Bernard Jeune satte sagen på spidsen: "En 30-årig højtuddannet kvinde kunne i 2005 se frem til at leve næsten 53 år mere. En kortuddannet mand kunne kun se frem til 44 år. Så hvis pensionsalderen virkelig skulle følge levetiden, burde de højtuddannede kvinder pensioneres otte år senere end lavtuddannede mænd!"

Arbejdstilsynet sætter standarden

I det politiske panel var Socialdemokratiet, Venstre, Dansk Folkeparti, Enhedslisten og Socialistisk Folkeparti repræsenteret. Alle var enige om, at indsatsen for et bedre arbejdsmiljø skal styrkes. Det har da også været en forudsætning for de politiske aftaler om at hæve pensionsalderen siden Velfærdsaftalen i 2006. Dengang blev Forebyggelsesfonden skabt, og Arbejdstilsynet fik tilført ekstra bevillinger. Men siden da er Arbejdstilsynets bevillinger formindsket med 20 procent.

"Det er vigtigt at styrke Arbejdstilsynet. Ikke kun for at håndhæve reglerne, men især fordi tilsyn og kontrol danner grundlaget for, hvad arbejdsmarkedets parter samarbejder om, hvad rådgiverne rådgiver om, hvad arbejdsmiljøets aktører gør, og hvordan man vurderer indsatsen ude på virksomhederne," sagde professor Peter Hasle. "Det er ligesom med hastigheden på vejene. Hvis der ikke var nogen kontrol, ville det langsomt skride. Folk ville få det indtryk, at det nok alligevel ikke er så vigtigt at overholde hastighedsbegrænsningerne."

Ingen løfter fra regeringen

Hverken regeringspartiet Venstre eller støttepartiet Dansk Folkeparti ville dog love flere penge til Arbejdstilsynet.

"Jeg er ikke kommet her med en stor pose penge," sagde Hans Andersen (V). "Jeg er kommet for at lytte, og vi afventer de forslag, der kommer fra regeringens ekspertudvalg til sommer. Men alle ville have gavn af bedre koordinering og samarbejde og bedre udbredelse af viden til virksomhederne, der skal løfte opgaven."

Bent Bøgsted (DF): "Jeg vil ikke gøre mig klog på, hvor niveauet skal ligge, men vi skal undgå den elevatoreffekt, der opstår, når man finansierer med puljer. I forligskredsen er vi enige om, at Arbejdstilsynet skal have stabile bevillinger på et fast niveau, og det vil Dansk Folkeparti være med til at sikre."

"Det minder om skandalen i SKAT"

Heller ikke Socialdemokratiet gav konkrete løfter. "Indsatsen er slået fejl, og beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen skal have ros for, at han har taget det alvorligt. Men han skal ikke have ros for, at han samtidig har skåret ned på Arbejdstilsynet," sagde Leif Lahn Jensen (S). Socialdemokratiet foreslår, at bevillingerne hæves til samme niveau som i år 2015, dvs. 802 millioner kr.

"Arbejdstilsynet er skåret ned fra 800 årsværk i 2008 til 600 årsværk i dag," sagde Karsten Hønge (SF). "Dengang var der 35.000 reaktioner fra Arbejdstilsynet på et år. Nu er det faldet til 25.000. Samtidig er det gået den forkerte vej med arbejdsmiljøet. Vi fjerner os fra 2020-målene. Så der er en klar sammenhæng. Det minder på sin egen deprimerende måde om skandalen i SKAT. Man tror, man bare kan skære ned og skære ned, uden at det får konsekvenser."

"Arbejdstilsynet skal have 1.000 årsværk," sagde Christian Juhl (EL). "Det er en investering, men pengene kommer igen. Regeringen har oplyst, at arbejdsskader koster samfundet 84 milliarder kr. om året. Den regning ligger og venter på os."

"I har glemt hovedpersonerne"

Behovet for god rådgivning og vejledning og bedre formidling af viden fra forskningen var der ingen, der anfægtede. Men arbejdsgruppen fik kritik for at

Udgiver

Fonden

Teknologirådet

Arnold Nielsens

Boulevard 68E

2650 Hvidovre

Tlf. +45 33 32 05 03

www.tekno.dk

tekno@tekno.dk

Abonnement

Nyhedsbrevet kan

modtages pr. email.

Tilmelding på:

rtt@tekno.dk

Tidligere nyhedsbreve

findes på:

www.tekno.dk

Arbejdsgruppen

Anbefalingerne er udarbejdet af en arbejdsgruppe med følgende medlemmer:

- Kaare Christensen, professor på Syddansk Universitet.
- Peter Hasle, professor på Aalborg Universitet.
- Andreas Holtermann, professor på Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

- Jens Jensen, CEO i Working Environment Consulting, tidligere direktør i Arbejdstilsynet.
- Flemming Pedersen, direktør i TeamArbejdsliv.

Rikke Bregendahl Ørum, tidligere afdelingschef i PensionDanmark har deltaget i arbejdsgruppens drøftelser.

have glemt de vigtigste: "Der mangler en anbefaling om bedre uddannelse af de valgte arbejdsmiljørepræsentanter," sagde Jens Nielsen, arbejdsmiljøansvarlig i Forbundet af Offentligt Ansatte, FOA.

"Ja, I har glemt hovedpersonerne," sagde Christian Juhl (EL). "Der mangler en anbefaling om at styrke arbejdsmiljøorganisationen på virksomhederne. Arbejdsmiljørepræsentanterne er blevet tilskuere. I stedet for den elendige uddannelse, de får i dag, skal de have to ugers uddannelse pr. år."

På det punkt var Leif Lahn Jensen (S) helt enig med Enhedslisten.

Hans Andersen (V) ville gerne være med til at diskutere forbedret rådgivning, "men det er virksomhedernes eget ansvar at skaffe rådgivning. Vi skal ikke indføre ordninger, der lader andre betale for det," sagde han.

Sød musik i FOA's ører

Forslaget om, at større forandrings virkning på arbejdsmiljøet skal vurderes før, man beslutter at gennemføre dem, er "sød musik i vores ører," sagde Jens Nielsen, FOA. "Der er rigtig mange af vores medlemmer, der lider under, at man hele tiden for-

Anbefalinger

1 SAMSPIL

Virkningen af de mange aktørers indsatser kan forstærkes, hvis alle spiller samme melodi og sætter ind i fælles takt. Arbejdstilsynet bør samordne indsatsen – i samarbejde med andre institutioner og arbejdsmarkedets parter. Klare mål og løbende evaluering er nødvendige.

2 ARBEJDESTILSYN

Arbejdstilsynet skal have tilført tilstrækkelige og stabile ressourcer til at opbygge en stærk faglig kompetence og en effektiv indsats. Tilsyn og kontrol danner grundlag for, hvad andre aktører gør, og hvor meget virksomhederne gør for at sikre et sundt arbejdsmiljø.

3 FORSKNING

Der skal forskes mere i arbejdsmiljø og i, hvordan man kan undgå at blive overbelastet og syg af at gå på arbejde. Forskningens resultater skal formidles bedre, så alle virksomheder og medarbejdere kan forstå dem.

4 RÅDGIVNING OG VEJLEDNING

Virksomhedsnær rådgivning om sundere arbejdsmiljø bør nå ud til alle virksomheder. Vejledningsordninger, der bygger på aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, bør støttes, så de kan nå længere ud.

5 OMSTILLING OG FORANDRING

Ledelsen i både offentlige og private virksomheder bør vurdere konsekvensen for arbejdsmiljøet, før de beslutter større forandringer. Denne vurdering skal være et dokument, som Arbejdstilsynet kan føre tilsyn med.

6 UDBUD OG UDLICITERING

Den, der udbyder eller udliciterer et arbejde, skal stille krav om et sikkert og sundt arbejdsmiljø ved udførelsen af arbejdet. Udbyderen skal føre tilsyn med, om kravene opfyldes.

7 PSYKISK ARBEJDSMILJØ

Metoderne til at gribe ind og forbedre det psykiske arbejdsmiljø skal udvikles og forbedres. Det anbefales at bruge begreberne 'organisatorisk og socialt arbejdsmiljø' i stedet for psykisk arbejdsmiljø.

8 NYTTIGGØRELSE AF VIDEN

Den viden, der opsamles i pensions- og forsikrings-selskaber, bør stilles til rådighed for forskning og forebyggelse. Arbejdstilsynets viden og praksis skal være let tilgængelig for virksomhederne.

9 ARBEJDSINTENSITET

Både gennem lovgivning og partsaftaler bør arbejdsintensiteten reguleres, så den ikke skader de ansattes helbred og forringer deres mulighed for et godt og langt arbejdsliv. Der er brug for mere viden om, hvordan man kan undgå at blive syg i job med høj intensitet.

10 SPORSKIFTE

Ansatte med særligt belastende arbejde bør tilbydes opsøgende rådgivning om deres muligheder for at skifte spor i arbejdslivet.

11 FYSISK TRÆNING

Virksomhederne bør tilbyde de ansatte fysisk aktivitet og træning i arbejdstiden for at styrke deres arbejds- og funktionsevner.

12 NY ARBEJDSORGANISERING OG TEKNOLOGI

Folketinget bør oprette en støtteordning for udvikling af ny arbejdsorganisering og tekniske hjælpemidler, der mindsker belastninger i arbejdet.

13-14 FINANSIERING

En ambitiøs forstærket indsats kræver større og stabile bevillinger. Afgiften til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring kan øremærkes til formålet. Ubrugte midler i Fonden for Forebyggelse og Fastholdelse kan anvendes til at finansiere nogle af forslagene.

Udgiver

Fonden

Teknologirådet

Arnold Niensens

Boulevard 68E

2650 Hvidovre

Tlf. +45 33 32 05 03

www.tekno.dk

tekno@tekno.dk

Abonnement

Nyhedsbrevet kan modtages pr. email.

Tilmelding på:

rtt@tekno.dk

Tidligere nyhedsbreve

findes på:

www.tekno.dk

andrer. Det tærer på kræfterne. Det er vigtigt for os, at det kommer ind i arbejdsmiljøloven.”

”Jeg synes, det ville være mærkeligt at tvinge alle virksomheder til at lede på en bestemt måde i frustration over dårlig ledelse i nogle kommuner, som desværre opleves af nogle af FOA’s medlemmer,” svarede Hans Andersen (V).

”Problemet er ikke begrænset til de offentlige arbejdspladser,” sagde Ulla Sørensen, arbejdsmiljøansvarlig i 3F. ”Det handler om, at man skal tænke på

arbejdsmiljøet på forhånd, ikke efter at forandringerne er sket. Vi skal blive bedre til at forebygge.”

Vi har sovet i timen

Kravet om at sætte arbejdstakten ned i brancher, hvor de ansattes helbred tager skade af en meget høj arbejdsintensitet, er et ømtåleligt emne. I mange tilfælde er det nemlig arbejdsmarkedets parter, der selv har lavet overenskomstaftaler, som skruer tempoet op. ”Det er sund fornuft at sætte arbejds-

Forfra, om igen

I 2011 vedtog et bredt flertal i Folketinget de såkaldte 2020-mål. Målet var et fald på 20 procent i antallet af beskæftigede, der lider under alvorlige symptomer på fysisk eller psykisk overbelastning. Men midtvejs-evalueringen fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø viste i 2016, at det går den stik modsatte vej. Tallene er steget med 15-17 procent.

Regeringen og forligspartierne har erkendt, at indsatsen er slået fejl. Et ekspertudvalg skal gentænke hele indsatsen og stille forslag om en ny og bedre indsats i sommeren 2018.

Udvalgets formand, Pia Gjellerup, sagde på høringen: ”Vi skal se på udfordringerne, virkemidlerne og effekten af det, vi gør. Mange føler, at der er gjort ganske meget for at forbedre arbejdsmiljøet. Men effekten har været for lille.”

Regelforenklning

”Jeg har en drøm om at forenkle lovgivningen, så der bliver mindre lovgivning, men til gengæld meget klare regler,” sagde hun. ”Man taler meget om kontrol og sanktioner. Men er vi i stand til at rådgive og vejlede og motivere så godt, at de mange virksomheder, der egentlig gerne vil blive bedre, er i stand til at realisere et bedre arbejdsmiljø?”

”Regler har deres begrænsninger. Det er ikke altid, de virker. Vores anbefalinger vil især være rettet til det politiske niveau, der mest tænker på regler og penge. Men det vigtigste er jo at få tingene til at ske på hver enkelt arbejdsplads. Det går ikke an, at vi bygger oven på og laver tilbygninger til det, vi har i dag, før vi ved, om vi kan få mere ud af indsatsen ved at fordele opgaverne og ressourcerne anderledes.”

Ikke flere penge

Udvalgets anbefalinger skal samlet set være neutrale for de offentlige finanser.” Vi vil jo nok ende

med at sige, at det jo er en politisk beslutning,” sagde Pia Gjellerup. Men udvalget vil lægge vægt på, om man kan få mere ud af bevillingerne og skabe stærkere incitamenter, der hjælper de vilige på vej og pålægger de uvillige at betale flere penge.

”Det betaler sig at forebygge, men hvem betaler det sig for? Kan vi lave incitamentene sådan, at de understøtter den forebyggende indsats bedre? Kan vi sikre os, at den viden, vi hele tiden får, faktisk bliver brugt? Kan vi gøre det bedre uden at bruge flere penge, end vi faktisk har til rådighed?”

Udgiver

Fonden
Teknologirådet
Arnold Nielsens
Boulevard 68E
2650 Hvidovre
Tlf. +45 33 32 05 03
www.tekno.dk
tekno@tekno.dk

Abonnement

Nyhedsbrevet kan
modtages pr. email.
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve
findes på:
www.tekno.dk

intensiteten ned," sagde Jens Nielsen, FOA. "Vi har sovet i timen med hensyn til overenskomsterne. Selvfølgelig skal vi have nedsat den effektivisering, der sker derude. De bliver jo syge af det."

"Vi skal ikke lovgive yderligere om arbejdsintensiteten. Et godt arbejdsmiljø er en god forretning, fordi det øger medarbejdernes trivsel, nedbringer sygefraværet og styrker virksomhedernes produktivitet. Jeg tror på, at virksomhederne og medarbejderne selv kan finde den rette balance," sagde Hans Andersen (V).

Økonomisk tilskyndelse

Lennart Damsbo-Andersen (S): "Jeg er selv tømrersvend. Mange håndværkere arbejder på akkord, fordi de gerne vil tjene nogle flere penge. Det er en del af aftalesystemet, som man ikke lige griber ind i fra den ene dag til den anden. Omvendt er det jo rigtigt, at hvis man ikke arbejder så hårdt og hurtigt, bliver man ikke så meget slidt. Så hvordan finder man balancen? Svaret kan måske ligge i en ordning, hvor den virksomhed, der skaber skader og nedslidning, skal betale mere i afgift. Hvis man får en stor regning for at have slidt folk ned, kan det jo godt være, at det var billigere at lade være med at lade dem arbejde så hurtigt."

Christian Juhl (EL), der selv var fagforeningsformand, før han blev valgt ind i Folketinget, sagde: "Vi skal ikke være bange for at blande os i overenskomsterne. På 3F's kongres stillede arbejdsmiljøudvalget et forslag om, at alle overenskomster skal arbejdsmiljøvurderes. Det blev vedtaget. Alle lønsystemer, der skader liv og helbred, bør forbydes, uanset om det er arbejderne selv eller arbejdsgiverne, der har taget initiativ til dem."

Rådgivning om at skifte spor i arbejdslivet

"Bedre mulighed for at skifte spor i arbejdslivet er et af de mest perspektivrige forslag," sagde Karsten Hønge (SF). "I dag er der jo mange, der forlader deres fag før pensionsalderen. To af dem sidder her i panelet. Både Lennart og jeg er tømrere, der har fundet en flugtvej til et andet fag. Så vidt jeg husker, har 50 procent af tømrerne forladt faget, når de fylder 40 år. Nogle gør det selv, men mange føler sig fanget i en fælde. Det er vigtigt at hjælpe de folk videre. Der skal være krav om uddannelsesplanlægning i alle virksomheder."

"Sporskifte skal være et tilbud til ansatte allerede fra 40-års alderen," sagde Ulla Sørensen, 3F. "Men det må ikke være en skal-regulering. Vi skal passe på, vi ikke taber fokus. Det er ikke i orden at slide folk ned og sige: Du skal kun holde til at være her en række år, så tilbyder vi dig et andet job."

Hvor skal pengene komme fra?

"Det er indlysende, at der er brug for væsentligt flere penge på det her område. I dag er det de ansatte, der betaler med deres helbred," sagde Karsten Hønge (SF).

"Arbejdsgiverne låner vores arbejdskraft, vores krop og vores hjerner. De skal leveres tilbage i samme stand. Derfor skal arbejdsgiverne investere i det her," sagde Christian Juhl (EL). "Det giver et kæmpe afkast. Investering i forebyggelse er meget bedre end de allerfleste aktier på markedet. Regningen er størst hos de 10-20 procent af arbejdsgiverne, der hverken kan eller vil forbedre arbejdsmiljøet, og som dybest set ikke burde have lov til at drive virksomhed. Det er dem, der skal investere de store beløb. Og så skal vi andre sørge for, at der er en pulje til udvikling og penge til Arbejdstilsyn, forskning og rådgivning."

"Vi skal have de 1,2 milliarder kr. i Forebyggelsesfonden i spil til målrettede indsatser," sagde Lennart Damsbo-Andersen (S). "Desuden mener jeg, at vi bør se på en ændring af arbejdsskadeforsikringsafgiften, sådan at man får en mindre regning, hvis de har gjort tingene godt, og en større regning, hvis de har gjort det skidt. Jeg tror, det kan motivere arbejdsgiverne."

Hans Andersen (V): "Jeg ser frem til ekspertgruppens anbefalinger, for der står jo i deres kommissorium, at anbefalingerne samlet set skal være neutrale for de offentlige finanser og arbejdsudbuddet."

I den bedste af alle verdener kunne man måske godt skrue en model sammen, hvor større bevillinger til arbejdsmiljøet bliver opvejet af mindre sygefravær og højere produktivitet, tilføjede han. "Men det er alt for tidligt at drage konklusioner om det i dag."

Dette nummer af Fra rådet til tinget er skrevet og redigeret af journalist Ebbe Sønderriis. Kontakt: Projektleder Gy Larsen, gl@tekno.dk, tlf. 30 78 51 66

De sidste fem numre af Fra rådet til tinget:

Nr 295: Klimatilpasning: Staten må engagere sig mere

Nr. 294: Fremtidens arealanvendelse, anbefalinger

Nr. 293: Folketingshøring om redskaber til prioritering af fremtidens arealanvendelse

Nr. 292: Borgerinddragelse i klimatilpasning

Nr. 291: Folketingshøring om multifunktionalitet i det danske landskab

Fra rådet til tinget kan frit kopieres til egen brug og videresendes til interesserede. Der må kun citeres med kildeangivelse og kun linkes på måder, der fører hen til Fonden Teknologirådets hjemmeside.

Udgiver

Fonden

Teknologirådet

Arnold Nielsens

Boulevard 68E

2650 Hvidovre

Tlf. +45 33 32 05 03

www.tekno.dk

tekno@tekno.dk

Abonnement

Nyhedsbrevet kan modtages pr. email.

Tilmelding på:

rtt@tekno.dk

Tidligere nyhedsbreve

findes på:

www.tekno.dk